

УДК 633.854.78:632.9

А. А. Приходченко²³, аспірант, І. Ю. Боровська, к. с.-г. н.
Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН

ПОШИРЕНІСТЬ ХВОРОБ НА ГІБРИДАХ СОНЯШНИКУ РІЗНОГО НАПРЯМУ ВИКОРИСТАННЯ (ОЛІЙНОГО, КОНДИТЕРСЬКОГО)

Соняшник є однією з найбільш улюблених і рентабельних культур серед вирощуваних в Україні. На теперішній час близько 4,3 млн га посівної площі зайнято під соняшником, з яких 70 % у зоні степу та 30 % — лісостепу. Через необґрунтоване збільшення площ посівів і порушення сівозмін цієї олійної культури останніми роками відбувається підвищення шкідливості й агресивності збудників інфекційних хвороб: фомопсису, несправжньої борошнистої роси, білої, сірої, вугільної та фузаріозних гнилей. За прогнозами багатьох учених, неконтрольоване збільшення питомої ваги соняшнику в сучасних сівозмінах неминуче призведе до швидкого поширення нової раси вовчка. Саме зважаючи на ці проблеми перед селекційними науковими установами постало завдання зі створення нового покоління гібридів соняшнику, які в умовах патогенного тиску і змін у кліматі мають бути більш посухостійкими, стійкими й толерантними до найбільш шкідливих інфекційних хвороб та інших біотичних і абіотичних факторів навколишнього середовища.

Упродовж вегетаційного періоду 2012–2013 рр. у посівах соняшнику відмічені такі хвороби, як несправжня борошниста роса (*Plasmopara helianthi* Novot f. *helianthi* Novot.), борошниста роса (*Erysiphe cichoracearum* DC f. *helianti* Jacz.), іржа (*Puccinia helianthi* Schw.), фомопсис (*Phomopsis helianthi* Munt.), фомоз (*Phoma oleraceae* f. *helianthituberosis* Sacc.), біла (*Sclerotica sclerotiorum* dBy.), сіра (*Botrytis cinerea* Fr.), суха (*Rhizopus nigricans* Ehrenb) гнилі соняшнику, септоріоз (*Septoria helianthi* Ell. et Kell.), бактеріальне в'янення (*Pseudomonas solanacearum* Smith.) та ін. Найбільше поширення серед них мали суха гниль, сіра гниль та фомопсис. Несправжню борошністу росу було відмічено у посівах з непротруєним насінням. Обліки поширеності хвороб на соняшнику проводили в польових умовах шляхом підрахунків уражених рослин на ділянці за симптомами прояву хвороб. Кількість генотипів олійного та кондитерського напрямів становила по 24 найменування.

За результатами наших досліджень поширеність сірої гнилі у посівах соняшнику кондитерського напрямку використання становила 6 %, сухої гнилі — 70 %, а фомопсису — 82 %. У посівах соняшнику олійного напрямку використання поширеність сірої гнилі становила 33 %, сухої гнилі — 66 %, фомопсису — 98 %.

²³ Науковий керівник — Петренкова В. П., доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН, головний науковий співробітник лабораторії стійкості до біотичних чинників Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН.

Отже, у зв'язку зі сприятливими погодними умовами для хвороб, що склалися у вересні 2013 р., та у результаті отриманих даних зазвичай, що соняшник олійного напрямку вирощування уражувався хворобами більше за соняшник кондитерського напрямку.

УДК 632.488Цс:633.63(477.54)

Ю.В. Проскурніна²⁴, магістрант
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучасва

ПОШИРЕНІСТЬ ЦЕРКОСПОРОЗУ БУРЯКУ В СК «ВІТЯЗЬ» ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Цукровий буряк є основною технічною культурою, яку вирощують в Україні, основною сировиною для цукрової промисловості.

Шкідники і хвороби завдають суттєвої шкоди посівам цукрових буряків. Вплив хвороб на цукрові буряки може виражатися у різному ступені пошкодження та різних формах. Хвороби можуть призводити до змін у структурі тканин коренеплоду, збільшенні його твердості та волокнистості, що погіршує якість сировини.

Церкоспороз — найпоширеніша хвороба цукрового буряку, трапляється у всіх районах бурякосіяння, але лише в деяких з них розвивається так сильно, що спричиняє значні втрати. Найсильніше буряк уражується церкоспорозом у районах з температурою найтеплішого місяця 22–25°C і рясними опадами (понад 200 мм), що виявляється в окремі роки в різних областях України, де ураження церкоспорозом досягає 3 і більше балів. У районах бурякосіяння сильний розвиток церкоспорозу визначають у центральних придніпровських областях.

При сильному ураженні буряку церкоспорозом приріст кореня різко сповільнюється внаслідок масового відмирання найбільших листків, а нагромадження цукру при цьому зменшується.

У районах, де щороку відбувається сильне поширення церкоспорозу, отримання прогнозованого врожаю можливе лише при застосуванні засобів хімічного захисту.

Для визначення поширеності й розвитку церкоспорозу цукрових буряків нами були проведені обліки протягом вегетаційних періодів 2011 та 2012 рр. Для цього виконували регулярні обстеження посівів, що давало змогу зафіксувати строки прояву хвороби та динаміку її поширеності й розвитку. Нами було встановлено, що у 2011 р. поширеність церкоспорозу на сорті Марічка становила 10,5 %, у 2012 р. — 15,6 %, при цьому розвиток хвороби коливався від 1,3 до 2,8 %.

---

²⁴ Науковий керівник — Тесля Т. О., кандидат сільськогосподарських наук, доцент.